

Avdelningen för Arbetsgivarpolitik
Niclas Lindahl
Pia Svensson

Kommentar till Förslag till bestämmelser om omställningsstöd och pension för förtroendevalda (OPF-KL)

I denna PM kommenteras Förslag till bestämmelser (2013-10-20) om omställningsstöd och pension för förtroendevalda (OPF-KL) mer i detalj.

OPF-KL är utformat för att kunna tillämpas på förtroendevalda som nyttillträder ett (eller flera) uppdrag efter valet 2014 eller senare. Bestämmelserna gäller i vissa delar även för förtroendevalda som i tidigare uppdrag inte har omfattats av PBF, PRF-KL eller andra pensionsbestämmelser för förtroendevalda.

Bestämmelserna är helt nya, vilket innebär att de inte innehåller samma förmåner som i tidigare PBF, PRF-KL eller äldre bestämmelser/reglementen för förtroendevalda.

OPF-KL är indelat i omställningsstöd och pensionsbestämmelser. Till OPF-KL finns en bilaga med bl. a. närmare information om uppräknade pensionsbehållningar samt samordning med förvärvsinkomst (bilagan är f.n. under utarbetning, kommer publiceras under november månad).

Bestämmelserna gäller inte för förtroendevalda som avgår 2014-12-31 eller senare (eller tidigare avgått) med rätt till visstidspension, annan egenpensionsförmån, avgångsersättning eller livränta. För dessa förtroendevalda fortsätter PBF eller PRF-KL att gälla.

Detta gäller enligt huvudregeln även om den förtroendevalde senare tillträder ett nytt uppdrag hos kommunen och/eller landstinget/regionen. Med ”rätt till” inbegrips att den förtroendevalde skulle kunnat få rätt till egenpensionsförmån, avgångsersättning eller livränta enligt PBF eller PRF-KL om ansökan härom ingivits.

Allmänt om bestämmelserna

OPF-KL är utformat för tillämpning hos respektive kommun och region/landsting. För att äga giltighet krävs ett lokalt antagande av bestämmelserna.

Innehållet är bl. a. en följd av att livsinkomstprincipen och arbetslinjen har tjänat som utgångspunkter för utformningen. Bestämmelserna ska underlätta och möjliggöra för förtroendevald att förena arbetsliv och uppdrag och därmed har bestämmelserna i

möjligaste mån anpassats till de pensions- och omställningsavtal som gäller för anställda inom kommuner, landsting och regioner, liksom för anställda på arbetsmarknaden i övrigt.

En annan ambition är att likalydande bestämmelser för förtroendevalda ska gälla oavsett om han eller hon har/har haft uppdrag hos kommun eller landsting/region.

Omställningsbestämmelserna tar sikte på aktiv omställning, med aktiva omställningsinsatser och tidsbegränsade ekonomiska omställningsstöd. Detta i syfte att öka chanserna för personer att kunna gå vidare i sin karriär, vilket följer arbetslinjen. Modellen blir också mer lik vad som gäller för anställda i kommuner, landsting och regioner.

Förmånerna i pensionsbestämmelserna motsvarar i stora delar pensionsavtalet AKAP-KL. Ålderspensionsintjänandet bygger på livsinkomstprincipen. Strukturen följer också AKAP-KL, bland annat är paragrafindelningen en annan än PBF och PRF-KL och momentnummer finns inte.

Med fullmäktige avses kommunfullmäktige, landstingsfullmäktige och regionfullmäktige.

Det förutses att fullmäktige utser en särskild ”*pensionsmyndighet*”, dvs. den nämnd som ska ha till uppgift att tolka och tillämpa pensions- och omställningsbestämmelserna.

Någon nedre åldersgräns för att omfattas av bestämmelserna finns inte.

För att förenkla hanteringen finns inte några övergångsbestämmelser, till skillnad från tidigare rekommenderade regelverk.

Bestämmelser om omställningsstöd

Allmänt

Bestämmelserna om de olika omställningsstöden är helt ny.

De avser i första hand att öka möjligheterna för en förtroendevald att röra sig mellan arbetsliv och uppdragstid. Huvudprincipen är att samtliga omställningsstöd ska ses som tidsbegränsade stöd.

Varje kommun och landsting/region svarar för sin del av kostnaden för de olika omställningsstöden. I händelse av att förtroendevald går från uppdrag i kommun till landsting/region, eller vice versa, kan det vara lämpligt att det överenskomms om hantering av kvalifikationstider och eventuell kostnadsfördelning.

Tillämpningsområde (§ 1)

Bestämmelser om de olika omställningsstöden gäller för förtroendevald som avses i 4 kap. 1 § kommunallagen och som fullgör uppdrag hos kommun eller landsting/region, på heltid eller betydande del av heltid, med sammanlagt minst 40 procent av heltid. Att betydande del anges till 40 procent är en uttolkning av kommunallagen. Olika kommuner och landsting/regioner har olika förutsättningar, exempelvis beroende på storlek, för omfattningen av de politiska uppdragen vilket kan beaktas i samband med fastställandet av det lokala regelverket.

Det bör noteras att det finns en skillnad mellan omställnings- och pensionsbestämmelsernas tillämpningsområde avseende uppdragets/uppdragens omfattning.

Bestämmelserna om omställningsstöd gäller inte för förtroendevald som i tidigare uppdrag omfattats av PBF, PRF-KL eller andra pensionsbestämmelser för förtroendevalda.

Stöd för återgång till arbete (§ 2)

Omställningsstöden ska kunna kombineras med lämpliga aktiva insatser för förtroendevald som så önskar, för att han eller hon ska kunna återgå i arbete.

Aktiva omställningsinsatser (§ 3)

Bestämmelserna om aktiva omställningsinsatser gäller för förtroendevald som innehaft ett eller flera uppdrag med sammanlagt minst 40 procent och som lämnat sitt uppdrag efter minst fyra års sammanhängande uppdragstid hos (samma) kommun eller landsting/region. I händelse av att förtroendevald går från uppdrag i kommun till

landsting/region, eller vice versa, kan det vara lämpligt att det överenskoms om hantering av kvalifikationstider och eventuell kostnadsfördelning.

Vid eventuell bedömning av sammanhängande uppdragstid är föräldraledighet, sjukdom och liknande inte att bedöma som att det bryter uppdragstiden.

Det finns inte fastställt vilka aktiva insatser en förtroendevald kan få eller hur mycket en insats får kosta. Det är upp till respektive fullmäktige (pensionsmyndighet) att fastställa kostnadsram och vad som ska gälla utifrån den förtroendevaldes förutsättningar. Tanken är att ledning ska kunna hämtas från bland annat omställningsavtal på arbetsmarknaden avseende typ av insatser och kostnadsram.

Ekonomiskt omställningsstöd (§ 4)

Bestämmelser om ekonomiskt omställningsstöd gäller för förtroendevald som innehaft ett eller flera uppdrag med sammanlagt minst 40 procent och som lämnat sitt uppdrag efter minst ett års sammanhängande uppdragstid hos (samma) kommun eller landsting/region. I händelse av att förtroendevald går från uppdrag i kommun till landsting/region, eller vice versa, kan det vara lämpligt att det överenskoms om hantering av kvalifikationstider och eventuell kostnadsfördelning.

Vid eventuell bedömning av sammanhängande uppdragstid är föräldraledighet, sjukdom och liknande inte att bedöma som att det bryter uppdragstiden.

Ekonomiskt omställningsstöd kan utbetalas som längst under tre år och ska samordnas med förvärvsinkomster från och med år två, från samordning undantas dock ett prisbasbelopp.

Ekonomiskt omställningsstöd är att jämställa med inkomst av tjänst och är pensionsgrundande till allmän pension.

Förlängt ekonomiskt omställningsstöd (§ 5)

Bestämmelser om förlängt ekonomiskt omställningsstöd gäller för förtroendevald som innehaft ett eller flera uppdrag med sammanlagt minst 40 procent av heltid och som lämnat sitt (sina) uppdrag efter minst åtta års sammanhängande uppdragstid hos (samma) kommun eller landsting/region. Det innebär att förlängt ekonomiskt omställningsstöd kan sökas av och utges till förtroendevald som fyllt 61 år och var minst 58 år när han eller hon lämnat sitt (sina) uppdrag - och i direkt anslutning - har fått ekonomiskt omställningsstöd utbetalt från avgångstidpunkten.

I händelse av att förtroendevald går från uppdrag i kommun till landsting/region, eller vice versa, kan det vara lämpligt att det överenskoms om hantering av kvalifikationstider och eventuell kostnadsfördelning.

Vid eventuell bedömning av sammanhängande uppdragstid är föräldraledighet, sjukdom och liknande inte att bedöma som att det bryter uppdragstiden.

För att få rätt till förlängt ekonomiskt omställningsstöd krävs att den förtroendevalde årligen inkommer med ansökan och kan styrka att han eller hon har försökt att hitta annan försörjning.

Förlängt ekonomiskt omställningsstöd är att jämställa med inkomst av tjänst och är pensionsgrundande till allmän pension.

Övrigt (§ 7)

Omställningsersättningarna ska samordnas/minskas med andra förvärvsinkomster om inte annat anges.

Ansökan om omställningsstöd (§ 8)

För att få rätt till de olika omställningsstöden enligt §§ 3 - 5 krävs skriftlig ansökan, enligt de anvisningar som pensionsmyndigheten tagit fram.

Ändringar och nyheter i pensionsbestämmelserna

Allmänt

Pensionsbestämmelserna kännetecknas av följande principer:

- Avgiftsbestämd ålderspension. Pensionen grundar sig på årliga avgifter och avgifterna uttrycks som procentuell andel av den förtroendevaldes pensionsgrundande årsinkomst, d v s årsarvoden m m.
- Nettopensionsbestämmelser. Avgiftsbestämd ålderspension och sjukpension är fristående från den allmänna pensionen.
- Livsinkomstprincipen och arbetslinjen är utgångspunkter. Exempelvis beräknas pensionsavgifterna på årsarvode och sammanträdesersättning oavsett uppdragets/uppdragens omfattning.
- Ingen samordning görs med andra pensionssystem avseende ålderspension.

Pensionsbestämmelserna är utformade för att kunna tillämpas på förtroendevalda som nyttillträder ett eller flera uppdrag efter valet 2014 eller på förtroendevald som i tidigare uppdrag inte omfattats av PBF, PRF-KL eller andra pensionsbestämmelser för förtroendevald.

Tidigare rekommendation om att förtroendevald ska ha innehaft sitt uppdrag i minst 36 eller 48 kalendermånader för rätt till t.ex. ålderspension gäller inte. Avgiftsbestämd ålderspension intjänas från första kronan.

Förmåner såsom visstidspension och andra egenpensionsförmåner, efterlevandepensioner, livränta och avgångsersättning och utfästelser enligt bruttopensionsprincipen gäller inte längre. Beräkningstidpunkt, tidsfaktor, årspoäng och årsmedelpoäng som gäller för att beräkna pensionsförmåner i PBF eller PRF-KL återfinns inte heller.

Varje kommun och landsting/region svarar för sin del av pensionsintjänandet.

Genom de nya pensionsbestämmelserna blir det pensionsåtagande kommuner, landsting och regioner har gentemot de förtroendevalda tydligare redovisat.

Tillämpningsområde (§ 1)

Tidigare precisering avseende uppdragets omfattning på heltid eller på betydande del av heltid är borttaget i tillämpningsområdet. Det betyder att även s.k. fritidspolitiker omfattas av pensionsbestämmelserna om inte annat anges.

Pensionsförmånernas omfattning (§ 2)

Pensionsförmånerna är avgiftsbestämd ålderspension och sjukpension. Bestämmelserna har tillförts efterlevandeskydd och familjeskydd. Bestämmelserna om familjeskydd kommer att utarbetas efter det att pågående avtalsförhandlingar om AKAP-KL avslutats. Kansliet har förutsatt att bestämmelserna kommer att bli likalydande. Familjeskydd ska gälla för förtroendevald med uppdrag på heltid eller betydande del av heltid.

Avgiftsbestämd ålderspension (§ 3)

En helt ny bestämmelse om beräkning av ålderspension har införts.

Pensionsgrundande inkomst (§ 4)

Pensionsgrundande inkomst begränsas på samma sätt som i pensionsavtalet AKAP-KL till 30 inkomstbasbelopp.

I den pensionsgrundande inkomsten ingår den förtroendevaldes årsarvode, sammanträdesersättningar och vissa andra ersättningar.

För förtroendevald med uppdrag på heltid eller betydande del av heltid, som fått vidkännas avdrag från sitt arvode på grund av ledighet för t ex sjukdom, ska den pensionsgrundande inkomsten omräknas/höjas med vad som avdragits.

Pensionsavgifter (§ 5)

Bestämmelsen är helt ny

Pensionsavgiften är 4,5 procent på den pensionsgrundande inkomsten upp till och med 7,5 inkomstbasbelopp. På den pensionsgrundande inkomst som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp är pensionsavgiften 30 procent. Avgiften avsätts till en pensionsbehållning.

Pensionsavgift intjänas från första kronan. Någon nedre åldersgräns för tillgodoräknande av pensionsavgift finns inte.

Nivån på pensionsavgifterna motsvarar nivåerna i de pensionsavtal som finns på arbetsmarknaden.

Pensionsbehållning (§ 6)

Bestämmelsen är helt ny.

Pensionsavgiften beräknas varje kalenderårsskifte och ska avsättas till en pensionsbehållning som förvaltas hos kommunen och landstinget/regionen.

På grund av de begränsningar som finns enligt inkomstskattelagen kan förtroendevald inte välja en placering av pensionsavgiften till en tjänstepensionsförsäkring.

Vad som avses med tjänstepensionsförsäkring framgår av 57 kap. 7 § IL. *Med tjänstepensionsförsäkring avses en pensionsförsäkring som har samband med tjänst och som den försäkrades arbetsgivare åtagit sig att betala samtliga premier för.*

Pensionsbehållningen innehåller ett obligatoriskt efterlevandeskydd vilket följer av § 11.

Pensionsbehållningen räknas upp årligen med förändringen av inkomstbasbeloppet. Detta gäller både före och efter utbetalning. Närmare om uppräkningsfrågan framgår av bilagan till bestämmelserna (f.n. under utarbetning, kommer publiceras under november månad).

Utbetalning av avgiftsbestämd ålderspension (§ 8)

Utbetalning av avgiftsbestämd ålderspension kan göras tidigast från den tidpunkt då allmän pension kan utbetalas, vilket innebär en flexiblare utbetalning av ålderspension. Utbetalningstidpunkt av avgiftsbestämd ålderspension, pensionsbehållningen enligt § 6, kommer på så sätt att följa de eventuella ändringar som sker i lagstiftning om tidigaste uttagstidpunkt av allmän pension. Avgiftsbestämd ålderspension utbetalas livsvarigt.

Ålderspensionen utbetalas efter skriftlig ansökan enligt de anvisningar som pensionsmyndigheten tagit fram.

Sjukpension (§ 10)

För rätt till sjukpension gäller samma krav som i PBF, d v s att avgången är en följd av sjuk- eller aktivitetsersättning enligt SFB. Sjukpensionen gäller endast för förtroendevald med uppdrag på heltid eller betydande del av heltid.

Sjukpension beräknas på andra grunder än i PBF och PRF-KL. Sjukpensionen motsvarar den månadsersättning som utbetalas till anställda enligt AGS-KL.

Efterlevandeskydd (§ 11)

Bestämmelsen är helt ny.

Efterlevandeskyddet är obligatoriskt, d v s det finns inte någon möjlighet att välja bort det.

På grund av de begränsningar som finns enligt 57 kap. inkomstskattelagen kan efterlevandeskyddet inte tecknas i en tjänstepensionsförsäkring. Vad som avses med tjänstepensionsförsäkring framgår av 57 kap. 7 § IL. *Med tjänstepensionsförsäkring*

avses också en pensionsförsäkring som – sedan en anställd dött – tecknats av arbetsgivaren till förmån för den anställdes efterlevande och som arbetsgivaren har åtagit sig att betala samtliga premier för.

Vid förtroendevalds dödsfall betalas det sparade kapital som finns i pensionsbehållningen ut till i första hand make/maka, registrerad partner, sambo och i andra hand till barn (under 20 år). Avseende definitionen av sambo hänvisas till sambolagen.

Beloppets storlek bestäms av hur stor pensionsbehållningen är innan dödsfallet och om den avgiftsbestämda pensionen har börjat betalas ut till den förtroendevalde eller inte.

Familjeskydd (§ 12)

Bestämmelsen är helt ny.

Bestämmelser om familjeskydd kommer att utarbetas efter det att pågående avtalsförhandlingar om AKAP-KL avslutats. Kansliet har förutsatt att bestämmelserna i stort sett kommer att bli likalydande med familjeskydd i AKAP-KL. Familjeskydd ska gälla för förtroendevald med uppdrag på heltid eller betydande del av heltid.

Ansökan om och utbetalning av sjukpension, efterlevande- och familjeskydd (§ 16)

För att få rätt till sjukpension efterlevande - och familjeskydd krävs en skriftlig ansökan, enligt de anvisningar som pensionsmyndigheten tagit fram.